

Stroop

Marinke Marcelis

'Praat over de hemel! Je onteert de aarde.'¹

- Henry D. Thoreau -

¹ Henry D. Thoreau, Walden | Burgerlijke ongehoorzaamheid, Athenaeum –Polak & Van Genneep (2005). Pp225

Inhoud

Maandag – Iets doen

Dinsdag – Verlangen

Woensdag – Langzaam wordt het kouder

Donderdag – Kadaverdiscipline

Vrijdag – De dag dat ik consument werd

Zaterdag – De noodzaak van willekeur (familie)

Zondag – Dadeloze berusting

De laatste mandarijntjes

Slaven van het discours

Und so weiter, oder...Schluss

Maandag – Iets doen

Waarom een mandarijn spletten? Waarom elke dag? Het waren vragen, waarop ik nog geen antwoord kon geven. Dat was ook niet de bedoeling. Het hele experiment moest zo zinloos mogelijk zijn, de randvoorwaarden volstrekt willekeurig.

De enige regel was: elke dag 1 mandarijn spletten gedurende een week. Om te zien of een volstrekt zinloze handeling, de glans van betekenis krijgt.

Een mooi gegeven is in ieder geval, dat het gepaard gaat met verkwisting, dat maakt het al bij voorbaat waardevol. Het eerste mandarijntje ligt kwetsbaar in de plastic bak, op de grond, te wachten. Ik ga er rustig voor zitten. Geknield. Ik breng mijn hand naar het mandarijntje. Als ik er op begin te drukken, biedt de mandarijn weerstand, dat had ik niet verwacht. Misschien is het de bolvorm of haar elastische huid. Ik had verwacht dat ze direct zou knappen, dat er misschien wel een pitje in mijn oog terecht zou komen. Maar het vocht, sijpelt er met moeite uit.

Ze verzet zich veel meer dan als je haar pelt. Uiteindelijk is ze volledig plat, maar de schil is nog praktisch intact. Ik wrijf over de bodem van de bak, waardoor langzaam de schil scheurt, in een boven en een onderkant. Twee broze, transparante plakjes schil, daarnaast wat restjes vruchtvlees en wat sap. Hoewel de geur aanvankelijk uitnodigt tot eten, verandert deze al snel in gift-lucht. Ik zet de bak bij me vandaan en staar weer naar buiten. Ik kan me niet voorstellen dat het experiment iets op gaat leveren.

De bel gaat.

Als ik de voordeur open, staat stomtoevallig Fred voor de deur. Fred heb ik zeker tien jaar niet gesproken. Ze zat bij mij in de klas op de middelbare school. Nu heeft ze de Wachttorens in haar hand. Ze is vergezeld door een naar mijn idee wat jonger meisje, dat zich terughoudend opstelt.

Normaal gesproken, als Jehova's getuigen zich aan mijn deur melden, verzoek ik ze vriendelijk edoch ook vrij dringend hun weg te vervolgen, zonder mij. Fred is anders, ze heeft me altijd gefascineerd. Na de middelbare school is ze scheikunde gaan studeren. Het is vast bovenal mijn nieuwsgierigheid naar haar persoonlijke levensloop, dat ik haar binnenlaat.

Op de middelbare school was mijn weerzin tegen alles dat met religie te maken had enorm.

Gewapend met wetenschappelijke feiten, ging ik maar al te graag de discussie aan. Het heeft lang geduurd voor ik tot de ontdekking kwam dat geloof en feiten geen reet met elkaar te maken hebben. Dat geloof in God niet per se iets anders is dan geloof in de markt of in vrijheid. Ik zou de logica dan ook tekort doen als ik niet met haar in gesprek ging.

Ik bied ze allebei een kopje koffie of thee aan. Fred bedankt mij vriendelijk, ze lust geen koffie of thee, dat heeft niets met haar overtuiging te maken. Sap drinkt ze graag, net als haar metgezel, die eigenlijk wat overbodig is in de kamer.

Fred heeft geen kinderen. Ze heeft haar baan als docent scheikunde opgezegd om meer tijd aan haar geloof te besteden. Ze heeft haar koophuis verkocht omdat ze tot de ontdekking is gekomen dat ze geen kinderen wil. Het huis kost alleen maar tijd en geld en voegt verder weinig van waarde toe.

Ik ben onder de indruk zijn van haar radicale anders-zijn. Ze heeft nagedacht over de keuzes die ze maakt, ze laat zich leiden door iets anders dan succes, veiligheid, comfort of rijkdom. Die eigenheid wordt dan wel ingegeven door het woord van God. De Bijbel is haar leidraad.

Een Jehova's getuige, zo vertelt Fred me, leest de Bijbel ieder jaar één keer, van voor tot achter uit, dat is nieuw voor mij. Ik heb het nooit op kunnen brengen de Bijbel uit te lezen. Die veelheid aan personages en de onvoorstelbaarheid van hun leeftijd en de totstandkoming van geboorten, hebben er voor gezorgd dat ik niet veel verder ben gekomen dan Genesis van Robert Crumb en Jesus Christ Superstar.

Ook in mijn opvoeding of opleiding heb ik eigenlijk bar weinig van religie mee gekregen. En tegen het beetje waaraan ik ben blootgesteld, daar heb ik me hevig tegen verzet, waardoor er in ieder geval niets van is blijven hangen.

De avond valt en Fred gaat naar huis. Ik kijk uit het raam de donkerte in en zie vooral mezelf.

De ekster voor het huis, zit zo roerloos op zijn tak dat ik me begin af te vragen of hij niet dood is. Na een tijdje, met mijn neus op het raam gedrukt, lijk ik toch een kloppend hartje waar te nemen. Het licht, dat binnen aan is, beperkt het zicht. Ik doe de lamp uit en zie hem opveren. Leven, gelukkig.

De ekster is veel stiller dan onze buurman en toch niet minder aanwezig. Elke dag, van de dagen dat ik er op let, slaapt de ekster in de iele hoge boom voor ons huis.

Passanten laten de ekster ongezien zitten, waardoor hij zich vast veilig waant. Als de wind door zijn veren waait en de boom wat op en neer beweegt, associeer ik dat direct met dreigende onrust

en eenzaamheid. Ik betwijfel of het mijn eigen associaties zijn of dat ze er met de paplepel van onze beeldcultuur zijn ingegoten.

Dinsdag - Verlangen naar kennis

Op dinsdag in de namiddag vind ik het hele mandarijnexperiment al volkomen onzinnig. Ook de verspilling staat me tegen, wat natuurlijk hypocriet is als de pest. Al was het alleen al, omdat ik zelf elke dag tijd en ideeën verwaarloos.

Juist, omdat ik er het nut totaal niet van inzie, moet ik mijn experiment voortzetten. Ik moet weerstand bieden aan het mechanisme dat er voor zorgt dat elke gedachte, nog voor deze zelfs maar in mijn hoofd vorm heeft gekregen, door mijn vernietigend vermogen al kapot is gemaakt.

Ik pak dezelfde plastic bak als gisteren en zet deze ook op dezelfde plek neer. Nu al uit gewoonte.

Omdat ik er zo weinig van verwacht ga ik er eens rustig voor zitten. Ik bekijk de bak en overweeg of ik in de omgevingsfactoren niet meer variatie aan moet brengen. Dadelijk gaat het nog op ware wetenschap lijken. Dan bedenk ik dat het juist willekeurig is me over te geven aan mijn gewoontevorming, dat zou een wetenschapper toch nooit toestaan!

Het mandarijntje is anders van kleur. Hij komt ook van een andere supermarkt en vast ook uit een ander land. De verpakking heb ik al weggegooid dus ik kan het niet controleren. Ik probeer eerst weer de vlakke hand. Er gebeurt niet veel. Dan maak ik een vuist en geef vol gas. Een zijkant splijt open en het sap spuit over, en tegen de rand omhoog. Ongelofelijk!

Het resultaat is precies zoals ik hoopte dat het zou zijn, toen ik de eerste mandarijn onder handen nam. In de bak ligt nu een opengesperd mandarijntje. Het naveltje van de mandarijn vormt nu een oogje van een lichtelijk beperkt pac-mannetje. Ik neem

een slok van het vrijgekomen sap. Zurig en het smaakt ook naar de ongewassen schil, toch drink ik al het sap op. Niet om van het gevoel van verspilling af te komen, al schiet dat wel door mijn hoofd, nee gewoon omdat het niet echt lekker is en toch naar meer smaakt.

Op dinsdagavond ga ik voor het eerst bij Albert en Fred op bezoek om uitleg bij de teksten uit de Bijbel te krijgen. Albert is de man van Fred.

Al snel concluderen we dat we geen bladzijde verder komen, als ik niet mee ga in de aanname dat God bestaat. Je kunt je niet verplaatsen in de manier van denken van een gelovige als je niet bereid bent te onderzoeken wat geloven betekent. Het komt me allemaal wat Hegeliaans voor dus ik besluit er in mee te gaan.

Alleen Prediker heeft me ooit een beetje enthousiast gemaakt, omdat het me aan de Urfaust van Goethe deed denken.

Tenminste, tot die onvermijdelijke God weer in beeld kwam en de menselijke twijfel plaats moet maken voor de opgelegde plicht. Met dat laatste blijf ik moeite hebben: hoe kan een ander mij nu ergens toe verplichten? Moet ik die morele wet niet op zijn minst kunnen erkennen om er naar te kunnen handelen? Maar goed, voor nu nam ik de wet en de schepping even voor wat hij was, om in het verhaal door te kunnen dringen. En het begon zijn vruchten af te werpen. Al stuitte ik bij kritische of concrete vragen toch op niemand in het bijzonder.

Als we de aanname waarin het bestaan van God besloten ligt, links laten liggen, is wat overblijft een kaalheid die je alleen zelf kunt bevechten en waarvan je het uiteindelijk zult verliezen. Je haren, de kleur, de seks, je jeugd. Hoe meer kennis je vergaart hoe ijzingwekkender de kracht van de natuurwetten die elke geleerde dood achterlaten.

Alsof je eeuwig zou willen leven als je eenmaal van de boom der kennis gegeten hebt. Maar goed: Eva waagt zich er dus aan. In het zogenaamde 'paradijs', want wat is dat voor suf paradijs waarin je tegen je verlangens moet vechten? Immers, als alles zo perfect was in dat paradijs, waarom heeft Hij Eva dan het verlangen naar kennis 'geschonken'? En daarnaast ook nog eens een boom geplant, waarin de verleidingen recht boven haar neus kwamen te bungelen?

God speelt de barman en zet de alcoholist een biertje voor.

Schuld verkopen en winst draaien.

Waarom zou God van ons verlangen dat we - zonder zelf alwetend te zijn - ons naar zijn geboden schikken? Toegegeven, dat verlangt een ouder ook van zijn kinderen. Maar wil God dan dat we altijd kind blijven? Onderdanig aan de heerser waarin we geloven? God heeft natuurlijk het beste met me voor, net als mijn ouders. Als we maar verantwoordelijkheid en macht afdragen.

"Doe nog maar een biertje", zeg ik tegen God, "dan kunnen we verder".

Ik pak een stukje worst uit de door Albert keurig gerangschikte bakjes, die hij met evenveel precisie als zijn analyse van de Bijbel heeft tentoongespreid.

Terwijl ik niet probeer na te denken over de worstsubstantie, die ik haast niet tussen mijn kiezen vermalen krijg, vraag ik: "Hoe zit dat dan met vergeving? Als alle mensen die naar God's wetten geleefd hebben dan uit de dood op mogen staan, in dat komende paradijs op aarde, worden er dan ook mensen vergeven voor hun zonden? En waar ligt de grens dan? Wordt

² Niet volgens Friedrich Nietzsche... zie Menselijk al te Menselijk, Uitgeverij de arbeiderspers (1980), pp118.

Eva vergeven?"

"Nee", antwoord Fred resoluut. "Adam en Eva hadden alles, ze mochten alleen niet van de boom der kennis van goed en kwaad eten en dat hebben ze willens en wetens toch gedaan".

Ik neem een slokje van mijn bier en schat mijn kansen om vergeven te worden laag in. Mijn verlangen naar kennis wordt volgens mij niet gevoed door mijn gevoel voor moraal, eerder door de opwinding die met kennisvermeerdering gepaard gaat: lustgevoelens.

Nog maar een slokje.

Volgens Nietzsche was de Bijbel met bier, dat onze gemoederen sust, een fatale combinatie voor de vruchtbare chaos die in ons huist. Tegen die heerlijke dreiging van de roes die het bier me schenkt, kan ik me maar moeilijk verzetten. Ik ga er voor nu in mee, zoals in de aanneming van God en luister naar Fred die mij uitlegt dat God *ook* wil dat we kritisch zijn en dat we alles *juist* moeten onderzoeken. Onze wil tot weten zou ons alleen maar sterken in ons geloof, omdat de kennis zou leiden tot een bevestiging van God's bestaan.

Ons geloof op God stoelen betekent dat we iets anders boven onszelf moeten stellen.

Is het ijdelheid om zijn bestaan te betwijfelen? En is daar dan iets mis mee? ² Of is dat juist vrijheid?

Maar wat betekent onze vrijheid vandaag de dag, als iedereen zijn of haar waarheid als grillig warm broodje verkoopt, om volgers te krijgen? Is de vrijheid die we sinds de Verlichting zo hoog in het vaandel dragen, in een volledig door de markt bepaalde democratie, niet net zo plat als een vakantie?

Vrijheid als dat moment waarop je nu dan toch echt even – half kotsend- ‘de tijd voor jezelf neemt’. In tegenstelling natuurlijk tot alle andere dagen van het jaar, waarin je je dienstbaar opstelt voor de willekeurige ander die je tot systeembeheerder hebt benoemt.

Geen weerstand in het bijzonder die mij er van weerhoudt begrip op te brengen voor Eva. Want wat was er fout aan die daad als je niet in God gelooft; wat betekent het verbod om van de boom der kennis van goed en kwaad te eten? Moet je die kennis aan een ander overlaten? Aan God’s woord op schrift, de interpretatie daarvan door, om het even welke alcoholistische mens, die een glas bier voorgeschoteld krijgt?

En hoe doen we dat in een Goddeloze wereld? We leven niet het paradijs. Geen idee ook wat dat is: het paradijs. Een tijdloze bepaling van het oneindig voortdurende goede? Ik zou er niet willen leven. Dat had God vast ook begrepen, dus plantte hij de boom van verlangen, als worst tegen de verveling. Het paradijs als onophoudelijk verlangen, dat geen werkelijkheid mag worden, want de mens is onverzadigbaar. Beheerst verlangen om de lust voor de eisen die het leven stelt te kunnen accepteren. Knappe formule, die Bijbel.

Ik wil frisse lucht.

Op weg naar huis probeer ik de sluier van dogmatiek van me af te schudden.

Het zit hem allemaal in het doen van die aanname. En die gaat niet over geloven in onmogelijke dingen, integendeel, het gaat over logica. Als de wet is: als je aanneemt dat A dan volgt B, dan volgt B logischerwijs ooit uit A. En dat is precies wat gebeurt als je de definitie van geloof volgt: *‘Geloof is de verzekerde verwachting van dingen waarop wordt gehoopt, de duidelijke*

demonstratie van werkelijkheden die echter niet wordt gezien’ (Hebreeën 10:24_11:15, vers 11).

De kale definitie van geloof heeft nog best veel overtuigingskracht, helemaal als je het woordje *verzekerde* ruilt voor *aannemelijke*. De kracht van de veronderstelling. Maar het inductieprobleem van Hume blijft levend: we kunnen het nooit zeker weten.

Toch gaat er geen dag voorbij dat ik zonder aannames kan functioneren. Ik zou totaal apathisch uit het raam blijven staren, verlamd door scepticisme. Ik moet wel aannames doen, weten dat als ik naar de supermarkt loop deze ook echt bestaat, en dat als ik een kop thee drink dit geen jenever zal zijn. Zonder aannames wordt het leven ondoenlijk, vandaar dat de structuur van geloven zo voor de hand liggend is. En zich zo makkelijk leent om je te doen laten overtuigen. Daar ligt veel macht voor het oprapen, mits je dat geloof goed weet te organiseren. En dat kan de mens beter dan welk ander dier ook.

Ik weet de opwinding die mijn gedachten teweeg brengen uit te stellen, onlusten te verdragen omdat me dat iets oplevert. Iets dat directe behoeftebevrediging niet brengt.

Daarom had Eva niet van de boom mogen eten. Juist dat onbevredigde verlangen kan iets in stand houden dat anders kapot gaat.

Het in stand kunnen houden van de romantiek, in staat blijven zeepbellen te blazen om betekenis te kunnen scheppen.

Het geloof kan je in staat stellen door te gaan met iets dat iemand met realiteitszin volkomen waanzin vindt. Immers, dat waar je in gelooft of naar verlangt is zowel dood als springlevend.

De kunstenaar ligt in een doos en is tegelijkertijd dood en levend. Je weet niet wat het geval is, tot je de doos openmaakt.³ Maar wie ben jij?

Waar verlangen we naar als we kennis over goed en kwaad verlangen?

En is dat oordeelsvermogen talig? Intuïtief? Stellen we het goede onbepaald voor? Gaat het over beïnvloeden of beïnvloed worden? Keuzes draaglijk maken? En voor wie dan?

Dient het verlangen iets anders dan het verlangen tot instandhouding zelf? Van jouw leven, dat van mij, van de mens, van alles wat er op aarde leeft? Onze humanistische idealen lijken langzaam het veld te ruimen voor groteren idealen: goed leven op aarde voor zoveel organismen. Maar de vraag is of die idealen het redden of dat deze worden ingehaald door de idealen die de markt ons voorhoudt. Of zal het uiteindelijk voor de winst zijn dat we het andere niet tot slechts middel maken?

Verlangen naar kennis is lang niet altijd verlangen om van de boom van goed en kwaad te eten. Meestal niet. Het verlangen om te weten om het weten zelf. Sexy vaak, als je het mij vraagt. Hebben deze wetenschappers bezit van kennis op het oog of worden zij geleid door het verlangen zelf? Net als de alcoholist of de aandeelhouder? Gedreven door het genot dat het najagen van verlangen teweeg brengt. Naarmate het doel moeilijker bereikbaar is kan het verlangen ook langer in stand worden gehouden. Bij kennis om de kennis is dat oneindig.

³ Gebaseerd op een idee van Erwin Schrödinger. In de zogenoemde Schrödinger kat paradox uit de kwantummechanica, zit een kat in een box opgesloten. Je kunt niet door de box heen kijken. De omstandigheden in de box zijn dusdanig (gecompliceerd) dat de kat zowel levend als dood tegelijkertijd is.

Ik raak opgewonden van mijn gedachten. Ik hoor je rondlopen in het atelier boven mij en moet mijn best doen om niet naar boven te gaan. Hoe abstract mijn gedachten ook zijn, zo concreet is de fysieke werkelijkheid waarop ik kan projecteren.

Dwars door mijn gedachten heen dringt de voorstelling zich aan me op hoe je me vanuit jouw verlangen naar kennis met kracht tegen de vensterbank drukt. Je ontblote bovenlichaam met zijn penetrante lucht zorgt er voor dat ik naar mijn borsten grijp. Ik voel. Het abstract opgeblazen verlangen klapt.

Mijn heftige verliefdheid die in de afgelopen weken is op komen zetten ebt langzaam weg omdat ik het met mijn gerationaliseer terug heb gebracht tot een hormonale reactie of een projectie van mijn gedachten op jou.

Denken dat het leven zinloos is, is misschien niet meer dan zinnol, maar saai, rete saai.

Wat te doen met het leven dat nog voor je ligt? En waar blijft je verlangen als het doel waarop dat verlangen is gericht - noem het God, maar het kan net zo goed je lul zijn - doorboord wordt door realiteitszin. Door wetenschappelijke steriliteit?

Misschien kun je weerstand bieden aan de seks die boven op je ligt te wachten, maar wat levert het op?

Het maakt je immuun voor de kanker die je het leven bracht. Verlangen naar vrijheid, in alle mogelijke interpretaties van het woord: een zucht naar jong vers vlees, wind door je haar, eindeloze conditie en filosoferen tot en met de seks.

Pas als je de box opent en de kat waarneemt kun je een uitspraak doen over de gedetermineerde toestand van de kat.
(en hoe je nu weet of er überhaupt een kat in zit is een goede vraag).

In het atelier begon het te stinken naar lafheid en teleurstellende resultaten.

Ik begreep zelf niet meer waarom ik de onttovering van de prachtige schijn had toegelaten. En het meest akelige was dat onder al dat vernis niks vandaan kwam. Er zat wel iets onder, maar dat was eigenlijk precies hetzelfde als het laagje vernis zelf. Het verschil zat hem hooguit in het feit dat het onderste laagje liet zien dat er onder elk laagje weer een laagje zit. Maar geen enkel laagje bood voldoende permanentie om me aan op te trekken.

Woensdag – Langzaam wordt het kouder

Terwijl ik naar de wc loop denk ik aan die periode waarin ik verliefd op je werd en niet durfde te poepen in je nabijheid. Ook niet achter een gesloten deur verderop in de gang. Met als gevolg dat ik met vreselijke buikpijn de trein in stapte, op weg terug naar mijn eigen kamer. Ik had het er klaarblijkelijk voor over, zo volkomen moest onze liefde zijn. Ik had al aan die buikpijn kunnen merken dat volkomenheid volstrekt onmenselijk is.

Het mandarijntje dat ik vandaag onder mijn vuist kapot maak is kleiner dan de eerste twee mandarijntjes. De schil is gelijkmatig warm oranje van kleur. De plek waarop ik de mandarijn met weinig liefde onder handen neem verschilt ook. Gewoon op het slecht verlichte aanrecht waardoor ik het gebeuren van vandaag eigenlijk niet eens goed kan zien. Routinematig gooi ik het mandarijntje weer in dezelfde bak.

Het mandarijntje klapt direct open. Vast omdat ik niet eerst druk zet met een vlakke hand, maar er direct volop met mijn vuist op in stomp. Mijn knokkels zijn als afdruk in de schil zichtbaar geworden. Het sap smaakt me goed. Waarschijnlijk omdat ik mijn handen eerst heb gewassen of omdat de schil van de mandarijn vandaag niet groen was zoals gisteren. Ach, het kan ook net zo goed gewoon een beter mandarijntje zijn geweest. Fuck de willekeur, fuck speculatie, ik kan er niets over zeggen. Als ik over mijn schouder kijk zie ik de ruggen van de boeken van Hume en Kant rechtop in mijn boekenkast staan. Maar geen boek dat in deze situatie in kan grijpen. De woorden staan gedachteloos op de door zilvervisjes aangevreten bladzijden.

Ik was mijn van het sap druipende handen nog eens goed, tot ze

schraal aan voelen. Dan zak ik op de bank onderuit en staar wat uit het raam naar de wolken die met grote snelheid langs de hoge flatgebouwen drijven.

Donderdag – Kadaverdiscipline

Wat me vandaag opvalt bij de keuze voor het mandarijntje is dat mijn impulsieve voorkeur uitgaat naar het mooist uitziende en vermoedelijk ook lekkerst smakende exemplaar. In het donker zou ik wellicht minder letten op kleur en structuur - die trouwens veel verraad over de vochtbalans - maar wel weer op de vorm, de huid en de stevigheid. Nu twijfel ik, ik sta op het punt het meest smakelijke mandarijntje uit de schaal te verpletteren met mijn rechterhand. Verdomme, denk ik, moralist die je bent: neem dit mandarijntje, vernietig wat waardevol is! Omarm de hypocrisie!

Geforceerd toeval ensceneren, het is haast niet te doen. Toen ik zojuist opnieuw dezelfde plastic bak uit de kast pakte die ik ook de voorgaande dagen heb gebruikt, bekeek ik de alternatieven in het keukenkastje. Maar het voelde onjuist een andere bak of schaal te gebruiken. Ik voel me betrap, mijn hele experiment lijkt zijn willekeurige uitgangspunten te verliezen. Alleen al de variatie in mogelijke ondergronden waarop ik de mandarijn kan spleten is eindeloos. Maar je moet een bepaalde richting aanhouden in een experiment, ook al is het niet wetenschappelijk van aard. Het wordt totaal betekenisloos als je iedere sturing probeert te mijden omdat dat net zo goed sturing is. Damn, ik kan dus net zo goed richting geven. Maar welke sturing dan? Waarom mag ik dan het lekkere mandarijntje niet inruilen voor een minder sappig exemplaar? Omdat moraal niet per se hetzelfde is als betekenis?

Nog voor ik er echt goed over heb nagedacht, heb ik het mandarijntje achter mijn kiezen. Het was inderdaad lekker qua smaak, de structuur was minder aanbevelingswaardig. Toen ik mijn vlakke hand op het mandarijntje legde merkte ik nog iets

op. Dat ik steeds het naveltje, of hoe je dat pitje ook noemt, naar boven richt voor ik ga spleten. Dan leg ik mijn linkerhand op mijn rechterhand om mijn kracht te vergroten. Het mandarijntje geeft veel vering. Vrijwel direct splijt het mandarijntje in twee helften, ik vermoed door haar veerkrachtigheid, want de partjes in beide helften blijken nog zo goed als intact, wat er toe leidt dat ik ze met mijn tanden direct van de schil af moet bijten en de restjes er met mijn handen vanaf trek en in mijn mond stop. Het overgebleven sap smaakt me minder.

Mag dat eigenlijk binnen dit experiment: de boel opeten? De intentie was er vooraf niet. Al zegt de wetenschap dat mijn hersenen al 7 seconden voor de fysieke actie tot handeling zijn overgegaan. De keuze is dus al gemaakt voor ik 'm dacht te maken. Dit zou volgens bepaalde wetenschappers betekenen dat je niet tot vrije keuzes in staat bent, de hersenen hebben immers al 'besloten'. Daarom koos ik vast de mooiste, ik had trek.

De vraag is dan: had ik het ook kunnen weerstaan? Voorafgaand aan die 7 seconden, maar dan in de toekomst.

Dan moet ik 'het risico van opeten', bewust worden en het willen voorkomen, alleen om te *kunnen* weigeren.

Ik kan dan in het vervolg, voor het pletten de keuze maken dat ik, in welk geval dan ook, de geplette mandarijn niet op eet.

Kan ik me m.a.w. tegen mijn gewoontevorming verzetten?

En hoe ver kun je daar in gaan? Want ook nu lijkt er weer sprake van eindeloze doorverwijzing. Ik heb eerder ook al van het sap geproefd, en door weezin niet eerder van het vruchtvlees gegeten. De aanleidingen en mogelijke handelingen zijn oneindig.

Door herhaling van het experiment, door praktische oefening, kan ik misschien bepaalde keuzes maken. Ik kan immers door

oefening en bewustwording bepaalde mogelijkheden voorzien. Zo weet ik nu dat ik in een situatie terecht kan komen waarin ik de mandarijn, welk deel dan ook, wil proeven. En ongeacht de keuzes die ik tot op heden heb gemaakt, kan ik – om het even wat ik kies - dat een volgende keer misschien anders doen, of de keer daar op of daar op. Omdat ik daar reden toe zie? Maar wat bepaalt die reden?

Schopenhauer gaat naast me zitten en biedt me een sigaret aan. Ik neem hem aan.

Hij begint te vertellen over de wil, die niet alleen in ons huist, maar ook in de wereld die ons omringt. Sterker nog, we zijn onze wil. De wereld wil altijd iets. En of die wil vrij kan zijn, is maar de vraag, hij denkt van niet.

Hij geeft me een vuurtje.

'Wat nu als ik niet wil en toch doe?' , vraag ik.

'Niet willen is ook willen', zegt Schopenhauer kalm, terwijl hij wat glazig voor zich uit blijft staren. "Jij verwacht willen met wensen. Willen volgt pas na de handeling, dan heb je een persoonlijk besluit genomen en gekozen uit de eindeloze opties die je had.' Maar kan een wens een wil worden?

'Als er sprake is van een daad', zegt hij, 'is er sprake van een *persoonlijk* willen, jij bent je wil. En die wil wordt bepaald door motieven wat weer bewuste voorstellingen zijn van daden. Maar dan ben ik bewust van wat ik wil? Ik kan mijn wil aanschouwen? In die bewuste voorstelling zie ik toch mogelijkheden anders te handelen dan de gewoontevorming determineert.

'Nee, jij bent wel wat je wil, maar die wil is niet vrij. Je wil niet anders handelen dan je handelt, dat is de wet van de toereikende grond.'

Maar dan moet ik die gronden misschien eens op tafel leggen? Kijken wat die wil wil? Die wil het vuur aan de schenen leggen om te zien waar die heen gaat.

'De wil kiest de weg van de minste weerstand', zegt Schopenhauer.

Ik ervaar dat ik de weg van de minste weerstand kan weigeren. Ik weet zeker dat ik je een klap in je gezicht kan geven. En jij denkt misschien dat ik het niet doe omdat ik dat meestal niet doe, maar ik zeg je dat ik me vrijer voel dan jij denkt.

'Ik denk dat je dat niet wil', zegt Schopenhauer, 'waarom zou je het doen?'

Ik neem een hijs van mijn sigaret. God weet waarom. God mengt zich in de discussie en zegt dat die niet voor niks had gezegd dat Eva niet van die boom mocht eten, dat ze zich alleen maar had moeten onderwerpen aan *zijn* wil. Ik mag hopen dat Eva zelf stiekem God is en dat ze behoefte had aan wat weerstand in dat verdomde paradijs.

'Eva had wel een vrije keuze ja', merkt Schopenhauer op.

Ja, dat zei Fred ook al, mompel ik.

Ze *wilde* weten waarom ze niet mocht weten. Logisch, de wet van de toereikende grond, maar niet de weg van de minste weerstand. Dan gaat de glans van het verhaal er af. Wordt alles en iedereen naakt.

De wil kunnen we misschien niet scheppen, net zomin als ons zelf. Maar we kunnen verhalen verzinnen, het onbekende vorm geven, bewust worden hoe we gevormd worden door de wereld die ons omringt, waar we zelf deel van uitmaken en die we zelf mee vorm geven. Het is niet naïef de verhalen die voor onze kinderen nog betekenisvol zijn serieus te nemen. De glans van de schijn doorboort de wetenschappelijke steriliteit.

Het is verdomme niet de wil die op het spel staat, maar ons romantische verlangen naar een vereenzelviging met het beste. Geef ons troost in selectie.

Het object van verlangen verandert misschien, maar ons verlangen is onstilbaar zo lang er iets onkenbaar blijft. Dat had de kerk wel goed begrepen. Maar Eva het boetekleed laten dragen, haar geen vergeving gunnen, haar gebruiken als symbool van onze eigen tekortkomingen? Is het oordelen over goed en kwaad soms te opwindend?

We blijven tot de dood verlangen. Is dit juist troost? De tautologie?

Als mijn verlangen zou verstommen, wat ben ik dan nog? Ben ik dan pure leegte, het niets, de tijd, materie?

Schopenhauer kijkt me zwijgend aan en trekt nu ook een blik bier open.

De dag weigeren lukt niet, zelf als ik haar niet verlang.

Als ik uit het raam kijk zie ik dat een jonge kat de boom voor ons huis in schieten. Hij zit achter de ekster aan.

Of het object van verlangen nu bier is, een worst, een man, een ekster, tijd, geld of erkenning, zodra je het bezit, kun je het alleen nog maar verliezen. Dus klamp je er aan vast.

Op een open zee van verlangens met een kapitein onder invloed van bier, reclame, vervuld van wedijver, koers houden in de richting van een onbepaald doel.

Het voordeel van het volgen van je instincten is misschien dat je niet zo doods wordt als een machine.

Ben ik dan doods, nu ik mijn instinctieve verlangen heb omgebogen en de lust in het voordeel van behoud van liefde de

rug heb toegekeerd?

Ik ben alweer vergeten wat liefde was. Korsakov zit me op de hielen.

God zet me nog een glas bier voor en jij kijkt me geduldig aan. Gulzig en opgewonden. Zoet. Je gezicht is nog geen vijf centimeter van me vandaan. Jij bepaalt iets van mij. Brengt me tot leven, voor een moment. Dit leven. Deze werkelijkheid is zo mooi. Op dit moment weerspiegelen we elkaar. Maar dat is niet wie we helemaal zijn, het is maar een fragment.

We houden dit niet constant vol, een bepaling is altijd tijdelijk. Morgen laat je een ander gezicht zien en daar zal ik me ook vast eens in herkennen. We nemen afscheid. Maar waar blijft de gulzigheid nu in deze wetenschap. Waar blijft de gulzigheid in het nemen van de 'juiste' keuze als er een triljoen voorhanden zijn? Als alles uiteindelijk slechts een kosten- en baten analyse is, hoe kan ik me dan nog door verlangen laten leiden?

Het verlangen is net zo leeg als de afkeer daarvan.

Wil ik een moment van essentie, dan heeft dat een keerzijde: de angst om te verliezen. Schizofrene zelfbepaling. Want als ik meerdere mensen liefheb, dan versplintert mijn zelf. Ten minste, als ik het lineair opvat. Dat is dus onverstandig. Maar als ik in al mijn dimensies mijn liefdes ken, hoe zorg ik er dan voor dat die dimensies parallel blijven lopen en elkaar niet in mijn nadeel gaan kruisen?

Ik zou je naam roepen in mijn slaap terwijl ik met een andere jou in bed lig. Mijn leven strekt zich lineair voor mij uit, hoeveel dimensies ik me ook voor kan stellen.

En waarom maak ik seks en kennis over het smaakoordeel eigenlijk toonbeeld van mijn verlangen?

Is het overigens zo dat mannen langer lust ervaren dan vrouwen omdat ze zich voort kunnen planten tot op late leeftijd? En betekent dat ook dat het mannelijk verlangen tot cultureel scheppen langer voortduurt? Maakt dat de man tot het 'sterke geslacht'? Heeft hij simpelweg de lul met de langste adem? Of zijn er toch geen parallellen te trekken tussen seksueel verlangen en het verlangen om te scheppen? En wat is dan het verschil tussen het scheppen van kinderen en het scheppen van artefacten?

Gelukkig is dit geen wetenschappelijk onderzoek, ik zou kapot gaan aan de deelvragen en verantwoording van methodes om tot antwoorden te komen.

Artefacten en kinderen scheppen plicht. Consequenties om je toe te verhouden. Kinderen zijn daarin aanvankelijk dwingender, maar uiteindelijk kunnen zij hopelijk voor zichzelf zorgen, in tegenstelling tot die kunstwerken. Die blijven altijd vragen om een toeschouwer, een conservator of een vervanger.

Vrijdag – De dag dat ik consument werd

Het begin van de dag dat ik consument werd, was de dag waarop ik mezelf niet meer zo belangrijk vond. Mijn voeten en benen werden zwaar door de futiliteit en de kaalte van mij en ieder ander. Mijn leven werd goedkoop. Ik was misschien klaar voor het leger.

'Globus, Da ist die Welt noch in Ordnung!'

Nu wist ik waarom die slogan van deze Duitse supermarkt zo waar is: de rustgevende achtergrondmuziek, het eindeloze aanbod netjes uitgespreid. Een mandarijntje, een nieuwe auto een nieuw bed een nieuwe geliefde, een nieuw bericht dat misschien wel aan jou is gericht. Het oneindige verlangen krijgt een plek zonder schuld. Of ja, de schuld is nu minder direct verpakt. Je kan 'm lenen en aflossen, je kunt er voor werken maar het wordt nooit persoonlijk, zoals bij God, de ouder of de kunstenaar. De schuld leeft in een parallelle wereld waarbij de relatie tussen maker en consument listig is ontkoppeld. Vervreemding zei Marx. Van je product, van jezelf, van de mens en van je soort.

Fred wist wel wat me kon helpen, een overtuigend verhaal, een kader voor mijn verlangens. Marx wilde me waarschuwen, maar de inkt die zijn mond vormde verstomde in de kast op de plank van de boekwinkel.

De mandarijnen zijn weer duur. Het is vast niet het juiste seizoen.

Direct word ik overvallen door een misselijkheid die wordt gevoed door mijn geconditioneerde politieke correctheid. Zelfs als consument blijf je daar gevoelig voor.

Ik verzuim er aan toe te geven maar kan de 'juiste' gedachten toch nog moeilijk onderdrukken. *Het zou beter zijn lokale groente en fruit te kopen die hier in het juiste seizoen rijpen*, was een stem die opkwam.

Nu heb ik nog nooit mandarijnen zien groeien in Nederland.

Worden die hier eigenlijk wel geteeld? , vraag ik me af.

Jezus wat erg. Bij nadere beschouwing zouden we logischerwijs überhaupt geen mandarijnen moeten eten!

Uiteindelijk zal de logica me de das om doen.

Op het etiket staat vermeld dat ze uit Zuid-Afrika komen. En de schil is behandeld met Imazalil, Thlabendazole, Pyrimethanil en E nummer 914. Er staat ook op vermeld dat ze glutenvrij zijn en dat er geen melk in zit.

Ik krijg de informatie maar nauwelijks verwerkt. De associaties, vooral normatief van aard, dringen zich eindeloos aan mij op, terwijl ik geen idee heb van een conclusie.

Bij de kringloop stuit ik op twee kleine schilderijtjes van chagrijnig kijkende nette boerenmeisjes, tegen de achtergrond van een alpenlandschap met wit besneeuwde bergen. Op één van de schilderijtjes heeft een meisje een wit hoofdoekje losjes over haar blonde haar hangen. In haar schoot liggen losse weidebloemen.

Op het andere schilderijtje staat een meisje met een veel zwartere blik. Armen over elkaar geknepen. Ook haar hoedje is strenger: zwart en plat. Een zuchtje wind zou het afblazen. Maar niet zo lang zij het op heeft.

Ik zou de schilderijtjes in de traditie van de tranentrekkers kunnen plaatsen. Sentimenteel, het grijpt je naar de strot. Het ademt iets pijnlijks, zonder dat het daar echt mee afrekent. Het verschijnt daar gewoon. Het is mijn blik die er vat op probeert te krijgen. Ik ben de normatieve zeiksnor.

Ik plaats ze naast een schilderij dat ik jaren terug heb gemaakt. Dat had ik de titel Alpenlandschap gegeven. Ze kleuren er goed bij. Mijn schilderij is zo'n 100x groter en heeft ook niet zo'n zware bruine lijst.

Ik heb het schilderij ooit gemaakt als vormstudie of zo. Misschien was het wel een kleur of gevoelsstudie, pin me er niet op vast. Ik wilde iets moois maken vanuit sentimentele gevoelens. En in mijn sentimentele gevoelswereld staat een berg in de Alpen symbool voor vrijheid. Heel simpel te herleiden tot een beeld uit de film van de Sound of Music. Maria in een jurk van gordijnstof rennend door het gras met een gitaar in de hand.

Ik keek de film voor het eerst bij mijn opa en oma thuis. De tv in een eikenbruine kast. Deurtjes open, videoband er in, knakworstjes op schoot met daarnaast op het bord een grote klodder mayonaise.

Op de wangen van mijn oma stille tranen.

Zij had de oorlog wel meegemaakt.

Geen idee welk van de drie schilderijen nu het meest getuigt van sentiment. In formele zin zou je ze van elkaar kunnen onderscheiden, in context, in ontstaanswijze of a.h.v. beschouwingsmodellen.

Ik vind het saai uitspraken te forceren die geen aanspraak doen op de waarheid. 'Er moet wel iets op het spel staan', hoor ik in een echo van didactische wansmaak. En dat gebeurt pas als het persoonlijk wordt. Moeite doen om open te staan voor wat vreemd is, is dat dan engagement? Nee, natuurlijk niet.

"...*teachers, they try to catch me.*"⁴, klinkt het uit de speakers.

⁴ Muziek van de Belgische band De Bossen.

Het laatste werk dat ik maakte was een zelfportret. Als dode kunstenaar, opgebaard op een geel doek, met een wassen neus. Het moet een stapel lijken op doek worden, in tal van verschillende gedaanten, met in het midden een dikke troostbom glimmend door rubberseal. Daaromheen een paardencarroussel, draaiend, met mezelf op één van de paarden, plompverloren. Fles bier in de hand.

Opgeleid tot navelstaarder kan ik niet anders dan om mijn eigen as draaien. In de wereld zoek ik mijn grenzen. Alles wat op mijn weg komt kan me weerstand bieden. De weerstand doet me voelen.

En nu ik consument ben geworden verlang ik er naar te voelen door te consumeren. En consumptie biedt me zo verdomd weinig weerstand. Ik blijf aan de oppervlakte van het geproduceerde product.

Ook al is elke aankoop nieuw, probeer maar eens net te doen alsof je die ervaring net zo intens kunt beleven als het moment dat er op leek.

Ik zet een plaat van Strauss op. Lekker helder.

Ik hang een boerenbonte plastic picknickkleedje op de muur met spijkers en een klauwhamer. Ik pak de zak met mandarijnen, haal er een uit en smijt die tegen het plastic kleedje. Het mandarijntje klapt, maar lijkt pas te splijten als het op de grond valt. Het gaat ook zo snel, dat mijn ogen het niet goed kunnen waarnemen.

Als ik vervolgens het kleedje op de muur van dichtbij bekijk, zie ik dat het al op de muur kapot geklapt moet zijn. Er zitten restjes vruchtvlies op en een hoop sap druïpt naar beneden

langs de muur.

Impulsief en uit verveling heb ik een oneigenlijke draai aan mijn experiment gegeven. Geheel tegen alle vrijblijvende afspraken in. Schuldbewust pak ik het mandarijntje op en duw het plat op de grond. Er stroomt veel sap uit, terwijl ik het heel langzaam met mijn vlakke hand platter maak. Ik wil niet dat het er aan alle kanten uit sprietst. Dan pak ik de schil en begin de partjes afzonderlijk leeg te wrijven. De velletjes vullen zich met lucht en sap in een puntje tot ze klappen.

*Mijn zoon komt bij me in bed liggen en kruipt tegen me aan.
Mama, vraag je, mag ik iets in je oor fluisteren?
Ja natuurlijk, antwoord ik.
Zijn vierjarige handje wrijft mijn haren weg bij mijn oren en hij
fluistert: 'Mijn lijf doet niet wat ik wil. Ik wil stil liggen, maar mijn
lijf wil dat niet.'*

Zaterdag –De noodzaak van willekeur (familie)

Er lagen nu nog acht mandarijntjes op mijn bureau te wachten op hun naderende einde. De acht verschillen in kleur, textuur en veerkracht. Een enkeling kan zo nog worden verkocht. Er zijn er ook aan aantal zichtbaar verouderd. Het verouderingsproces van de mandarijnen laat zien dat de dag niet zo veel intensiteit toestaat als ik zou willen. De aftakeling kost weken, maanden. Het verhogen van de levensintensiteit is aantrekkelijk zelfdestructief: roken, de kunst, het denken, het is alles absorberend.

In deze beschrijving van een week zijn zoveel meer dagen voorbijgegaan.

In de vergankelijkheid van de mandarijnen zie ik de stroperigheid van het maakproces. Mijn projectie van betekenis in deze doelloze mandarijnexemplaren is troosteloos. Ik zie maar één manier om daar aan te ontsnappen.

Op Marktplaats ga ik op zoek naar een tennisballenkanon. Ze zijn absurd duur en binnen het kader van verkwisting kan dat geen reden zijn om van aankoop af te zien.

De mandarijnen zijn roerloos. Ik besluit van elk exemplaar een foto te maken om dit moment vast te leggen.

De verschillende oranjetinten komen mooi uit. Vooral in het licht van elkaar. Ik heb vandaag moeite met het platdrukken van een van deze exemplaren. Ze liggen immers al te vergaan. Ze komen meer weerloos op me over dan eerder. Ik voel weerzin ze nog op te eten, maar ook de vernietiging ervan dringt zich niet aan me op. Ik forceer mezelf en neig er dan toe om met de zwakste te beginnen.

Het smijten voelde gisteren wat nep. Vandaar dat ik die machine op het oog heb. Het effect wordt dan groter, net als de afstand

tot de mandarijn. De adrenaline zal naar ik vermoed in mijn bloed toenemen als ik de machine in werking kan stellen. Ik word nu al opgewonden bij de gedachte.

Ik besluit om vandaag een mandarijn door het netje te persen. Ik leg het plastic tafelkleed buiten, om mijn atelier schoon te houden. Met alles wat ik in me heb probeer ik het meest rotte mandarijntje door het net te persen. Maar de schil is taai geworden, en het netje scheurt in plaats van de mandarijn. Ik hoopte er op dat hij er als een rollade door zou komen en uiteindelijk het vocht er uit zou laten sijpelen. Maar omdat het netje scheurde kreeg ik het niet meer voor elkaar. Uit een soort gevoel, dat me nog het meest doet denken aan ongeduld, leg ik er alsnog mijn vlakke hand op en druk de mandarijn kapot. Ik voel er weinig bij. De mandarijn ruikt nog vers, terwijl er ook zwart pulp naar buiten komt. Met mijn handen vol sap laat ik de mandarijn voor wat hij is en loop naar het fonteitje in de wc om mijn handen te wassen. De geur van de mandarijn krijg ik niet goed weg gespoeld.

Ik maak nog een foto van wat er is overgebleven.

De zeven mandarijntjes op mijn bureau blijven onverschillig liggen. Maar als ik er langer naar kijk ogen ze me toch wat verdrietiger dan zojuist.

Ik zucht.

Zondag – Dadeloze berusting

Als ik naar huis fiets van de supermarkt zie ik een man met lange haren en een lange snor op de straathoek staan. Er ligt een oranje kater levenloos achter hem op de grond. Op het muurtje er achter zit een zwart-witte poes. Rechts voor in mijn blikveld staan twee mannen met donkerblauwe kleding en een fluorescerende gele afwerking. De letters HANDHAVING staan op buik en rug.

Dan zie ik de oranje pluizenbol op de grond liggen in een plas bloed. Ik kijk nog eens goed naar het hoopje kat achter de man met de snor. Dood.

Ik fiets verder en passeer in dezelfde straat het huis waar de oranje kater altijd met een riempje op de balkonrand zat. Het riempje zit nog vast aan de schuifdeur, maar zonder kat. Het is het balkon met de meeste bloemen van de flat.

Als ik twee dagen later langs het balkon fiets, zit de oranje kater er weer. Aan zijn lijntje op de rand van het balkon. Even verveeld en onvrijwillig geketend als altijd. Loerend naar een duif op de stoep die zijn leven zuur kan maken.

Ik denk aan de naar aarde stinkende kat uit Pet Cemetery van Stephen King. Deze kat oogt fris. Mijn aannames stinken.

Van de zeven mandarijnen die er nog op mijn bureau liggen is er al weer een aan het schimmelen. Het is zondag. De dag waarop ik de mandarijnen laat rusten. Ze aan hun lot over laat.

Ik denk aan Jezus, die zijn lot als martelaar onderging. Hij liet de mensen begaan, bood geen weerstand. Hij accepteerde de grillen van God.

Als de waarheid het voor het zeggen heeft, is de mens net zo hard als de natuur die de zwakste mandarijn als eerste opoffert. De mensenmassa overspoelt de individuele zoektocht naar God of het goede maar al te graag. Veel te kwetsbaar. Beter met aannames bluffen. We hebben leiders nodig om de kogel door de kerk te jagen. Leiders om over lijken te kunnen gaan. Leiders om op af te geven, zodat we niet voor Jezus hoeven op te komen. Leiders die ons onze gelatenheid vergeven.

Chris Kraus beschrijft in haar boek *Aliens & Anorexia*⁵ de uitkomst die S/M biedt:

"My body is yours. You can do what you want with it."

"I'm speaking in a voice I've never used before. There is no experimental theater in sadomasochism. That's why I like it. Character is completeley preordained and circumscribed. You're either top or bottom. There isn't any room for innovation in these roles. And as you play them, something flips and you believe it."

Dat zal Jezus ook hebben aangestaan, net als zijn volgelingen. Je besluit te geloven in God als oppermacht. Je onderwerpt je aan de overmacht en zodra je in die rol stapt 'something flips and you believe it'.

De opluchting om je lot uit handen te geven is enorm. Dat herinnert me aan de gesprekken met Fred. Het moment dat ik bereid was om mee te gaan in de aanname dat de wet van God gehoorzaamd dient te worden, dat geloof in zijn onzichtbare zijn

⁵ (pp86) *Aliens & Anorexia*, Semitext(e), 2013 USA

me *de verzekerde verwachting oplevert van datgene waarop wordt gehoopt*⁶. We zijn verzekerd van de verwachting ja, dat is dat verlangen. Maar waar is die hoop op gericht? Over welke duidelijke demonstratie spreken we? En is dat voldoende om af te zien van andere verlangens, zoals de neiging te willen eten van de boom der kennis van goed en kwaad?

'Niet spreken waarover we niet kunnen spreken', hoor ik iemand op de hoek van de bar zeggen. Maar daarna schraapt hij zijn keel, want ook hij wil spreken. De woorden gebruiken en de beelden scheppen die het leven bepalen. Hij laat zijn hoofd wat hangen, zijn armen rusten op de bar. Hij heeft al te veel gedronken. Dan heft hij zich op: 'voor mij nog een whisky!', roept hij. God houdt hem niet tegen en schuift hem direct een glas voor. Wittgenstein mompelt nog wat: '...betekenis is gebruik!', en dan giet hij zijn glas leeg in zijn keel.

Die avond voelde ik me licht in mijn hoofd. Een haast toxisch effect. En ook al had het bier me goed gesmaakt, het waren de woorden die me bedwelmde. Het woord van God lijkt geraffineerder en toegankelijker dan S/M, maar ik kan me niet onttrekken aan de gedachte dat zelfdestructie een element van overtuiging in zich draagt. Het 'fuck-it' moment, waarin je bereid bent je over te geven.

Ik heb even geen zin om te roken, veel te voor de hand liggend. Ik ben verdomme De Roker, held van dit verhaal.

Misschien kan ik de dood van Jezus ook lezen als uitnodiging om mijn lot in eigen hand te nemen.

⁶ *Geloof is de verzekerde verwachting van dingen waarop wordt gehoopt, de duidelijke demonstratie van werkelijkheden die echter niet wordt gezien' (Hebreeën 10:24_11:15, vers 11).*

Voor het eerst overweeg ik de mogelijkheid om kunstenaar te worden.

Het is nog niet makkelijk om aan een tennisballenkanon te komen. Rond de 2000 euro vragen ze voor een apparaat dat tennisballen de lucht in knalt. Ik besluit er zelf een te maken.

De zeven mandarijntjes zullen hun lot moeten ondergaan. Ik wil niet dat ze weggroten door mijn gebrek aan initiatief. De vraag is natuurlijk of het kapot klappen tegen een glasplaat, want dat is wat ik voor ogen heb, een zoveel mooier einde is.

*Mijn dochter van vier neemt de microfoon haast in haar mond.
Ze zingt overtuigend en voluit: "Ik ben niemand, Ik wil niemand
zijn....Ik ben niemand, ik wil niemand zijn...Ik ben niemand, ik wil
niemand zijn..."*

De laatste mandarijntjes

De zon schijnt door de stoffige vette ramen, saus druipt uit mijn mondhoeken naar beneden en landt in een opeenvolging van dikke druppels op de wit plastic tafel onder mijn kin.

De hamburger smaakt me goed. Als ik de geelgroene vettigheid van tafel veeg met een servet, bedenk ik dat alles wat ik ben op toeval berust, gedetermineerd toeval. Toch blijf ik het moeilijk vinden me onverschillig op te stellen en neig ik er naar vat te krijgen op mijn ouder wordende lijf.

Ik wil zo lang mogelijk blijven leven op een zo destructief mogelijke manier, waarbij ik me zo fit en scherp mogelijk blijf voelen.

Ik kijk uit het raam en zie een jonge vrouw met een kinderwagen, waarin een jong kind ligt. Ze is samen met haar witte kleine hondje, dat ze aanmoedigt om te spelen. Ze klapt wat ongemakkelijk in haar handen om hem uit te dagen. Ze is bewust van wie ze is op dit moment, waardoor ze zich krampachtig gedraagt en te licht door haar knieën buigt. De hond gaat door haar gebrek aan overtuigingskracht niet op haar spel in. Hij draait zich om en loopt kwispelend de andere kant uit.

De vrouw met halflang oranjebruin haar en zwart leren laarzen tot boven haar knie, pakt een plastic zakje uit de kinderwagen en doet haar handschoenen uit. Ze loopt wat rond en raapt dan een drol op uit het gras van haar liefvallige viervoeter. Ze knoopt het zakje dicht en legt het onder in de kinderwagen. Ze kijkt nog eens vriendelijk naar haar hondje en haar kind. Ze verzet de wagen een aantal keer om de juiste dosis zon aan haar kindje te geven en loopt dan verder.

Ik ben net als zij, ook al heb ik een hekel aan honden en hun baasjes.

Ik breng mijn dienblad naar de afruimkar en loop naar buiten, waar mijn paard netjes op mij staat te wachten. Vastgebonden aan een fietsenrek. Ik maak de knoop los, zet mijn linkervoet in de stijgbeugel en trek mezelf omhoog.

Ik rijd door de troosteloze straten van deze "bruisende" stad en schiet wat ballonnen kapot die aan draden hangen die over de weg gespannen zijn.

Tijd is een platte cirkel, zegt Nietzsche en ik rijd er maar wat in rond. Pang Pang klappen de ballonnen, Poef betekenis. Knal zin. Pets doel. Verga nut.
Leve de zinvolle liefde voor de zinloosheid.

In de etalages van de eindelijk gesloten winkels, zie ik roze prinsessenjurken en cowboypakjes hangen.

Uit de kapot geschoten ballonnen stroomt bloed en liefde over de straten.

Iemand gooit zijn sigaret in de natte goot. Het kort sissende geluid wordt overspoeld door de stilte van de avond die valt. Tijd om naar huis te gaan.

In mijn werkruimte zet ik een plaat op van Julian Braem. De Lute Suite no.1 in E mineur. Mijn wereld kleurt. Ik ben één met de wereld die ik besluit te gaan vormgeven.

Ik begin met het uitzoeken van een nieuwe revolver in een wapentijdschrift. Het wordt een Smith&Wesson. Ik denk model nummer 14. Lichte twijfel. Een geweer is misschien toch beter, een wapen met een langere loop om dichterbij te kunnen

komen. Ook al heb ik mijn prooi nog steeds niet helder in het vizier.

Ik stel mezelf een aantal activiteiten ten doel, omdat ik denk dat ik ze verlang: beter leren paardrijden, regelmatig vuur maken, weer gaan roken, een cursus 'schieten' volgen en veel muziek luisteren.

Ik heb een projector nodig voor mijn leven als analogie. Levend, schreeuwend, verlangend en net zo dood als het gesimuleerde paard onder mijn kont.

Ik kijk op een krantenfoto door het raam. Het uitzicht van Hemingway. Iets met bergen en bloemen en een scheutje sentiment.

Het leven weigeren heeft effect. En lang niet altijd het gehoopte. Het verdomde effect van de schijn is zo krachtig dat weigeren vaak meer energie vreet dan meegaand zijn. En als je niet weet waarop je hoopt, is meegaand zijn, in een welvarend land, al snel gelijk aan welzijn. We weten werkelijk niet beter, omdat er niets te weten valt, niets dat ons voldoende weerstand biedt het juiste te doen. We zouden dat immers moeten voelen, zien, horen, weten en ervaren.

Ik hoor Sartre als echo in mijn gedachten doorgaan op dat niets en de Beauvoir weet daar dan toch een authentieke levenshouding uit te scheppen. Camus weigert er een einde aan te maken. Je kunt je verzetten tegen het absurde uitgangspunt de waaromvraag te kunnen denken, in een wereld die op diezelfde vraag geen dwingend antwoord geeft. Tot het te laat is, want dit is maar denken. Als iemand mijn lijf ongevraagd martelt gaat het relatieve karakter van het denken er wel vanaf.

Ik herinner me nu al twee momenten waarop ik het prima vond het leven op te geven als dat me uit mijn lichamelijk lijden kon verlossen. Gelukkig was er in beide gevallen de volledige narcose

die me tijdelijk liet verdwijnen.
Camus zegt vooral dat je in verzet moet komen,
hoogstpersoonlijk. Dat dat de enige weerstand is die je aan het
niets dat de waarheid is, kan bieden. Je kunt alleen je eigen
vrijheid bewijzen. Dat betekent voor hem intensief leven, zolang
je nog naar leven verlangt.

Camus had, net als ik, een tweeling. Toch heeft hij zijn intense
leven – als ik de geschiedenisboeken mag geloven – voortgezet
tot zijn vroege dood. Op 47 jarige leeftijd overleed hij door een
auto ongeluk.

*"Ik zeg u: men moet nog chaos in zich hebben, om een
dansende ster te kunnen voortbrengen. Ik zeg u: de chaos is nog
in u.*

*Wee! De tijd komt, waarin de mens geen ster meer kan
voortbrengen. De tijd komt van de verachtelijkste mens, die
zichzelf niet meer verachten kan.*

*Ziet! Ik toon u de laatste mens."*⁷

Op de televisie zie ik de president van de VS lachen. Als een
acteur in een naïeve tandpastareclame. Het lijkt er op of we
smachten naar fictie, naar waanzin en sentiment, ter verlossing
van de onverschilligheid en oneindigheid van wetenschappelijke
feiten die we niet verwerkt krijgen.

Als ik in de spiegel kijk weet ik niet of ik mezelf zie, een hond of
iets anders. De ogen zien er moe uit, een beetje verdrietig ook,

⁷ Citaat van Friedrich Nietzsche in Aldus sprak Zarathoestra,
Wereldbibliotheek Amsterdam, pp.30.

maar ik weet niet of ik me ook zo voel.
Betekenis krijg ik maar niet uit de mandarijnen geperst, wel
effect. Eindeloos effect.

Geschiedenis wordt vaak als de Bijbel gedragen. En zonder God
is dat extra moraliserend. Fundamentele vrijblijvendheid.
Achter het raam schreeuwt Nietzsche dat hij het allemaal al
treffend op papier heeft gezet. Maar door het raam hoort
niemand hoe welsprekend hij was. Hij dringt zich niet aan ons op
via de markt of de kerk.
Het lijkt niemand iets te kunnen schelen.

Ik heb zin in een sigaret. Niets zo troostrijk als het
verouderingsproces in eigen hand nemen. Genieten van wat je
kapot maakt.

Gisteren bedacht ik dat 'herhaling' vast een sleutelwoord is.
Vandaag blijf ik hangen bij het woord 'ritueel'.

Terwijl ik nog eens naar de hortensia in de knop kijk, en er ook
nog eens de lente bij wil gaan halen, schrik ik van mezelf. Ergens
moet Rudolf Steiner ook zulke gedachten hebben gehad. Ik heb
een lichte angst voor vrije scholen, dus ik probeer me weer te
verzetten tegen mijn neiging tot 'oplossingen te komen',
levensgevaarlijk.

Herhaling dus. Nu ik 33 ben begin ik in te zien dat het een mens
iets zou kunnen brengen. Het kan je helpen aannames bloot te
leggen en effecten af te zwakken of te versterken. Oefening,
volharding, weigering. Woorden die mooi passen bij herhaling.

Ze kunnen je misschien iets van dat niets laten zien, als weerstand.

Rook inhaleren levert niets op, dat maakt het zo aantrekkelijk. De weerstand komt, maar als ogenschijnlijk toeval. Als noodlot dat je bewust maakt van de waarheid die de elementaire deeltjes niet zichtbaar in zich dragen.

Heldendom is tragiek omarmen. Omdat het kan. Verlangen naar de boom der kennis van goed en kwaad, niet omdat er inzicht zal volgen, maar zodat je weet waartoe je in staat bent.

was ook als held geboren. Manhaftig ontstak ze een lucifer om haar sigaret te doen gloeien. Heldendom was gelukkig niet geslachtelijk bepaald. Ballen zijn bij beide geslachten kwetsbaar.

De Roker was bereid zichzelf op het spel te zetten.

In de lafhartige vredelievende tijd, waarin de Roker opgroeide leken er niet veel mogelijkheden aangelegen het avontuur op te zoeken. Haar oorlogszucht was onderontwikkeld. Ze had de mensen om haar heen veelal lief en was een kind van het Humanisme.

Maar goed, ze had zich dus bereid gevonden om te strijden. Het begon met seculiere boetedoening.

Ze was nooit gelovig geweest, maar voelde zich niettemin altijd schuldig. Dat was niet zo moeilijk gezien het absurde uitgangspunt: perfectie bestaat niet, en juist dat streven we na in de omarming van het leven als leven. En als je dat verlangen om iets te zijn er dan niet onder krijgt, dan kent dat zijn geboorte in het schuldbesef.

Niets is vrijblijvend. De held leert zijn schuld lief te hebben als offer. Net zo lang tot 'ie de schuld herkent als angst voor de ander en zichzelf. Toch een soortdier.

De Roker leefde in een tijd waarin het offer een ondergeschoven

kindje was geraakt. Geen offer kon vergeving schenken. Ze begon te hoesten.

Ze had nog niet gegeten en de sigaret hakte er in. De angsten kregen de overhand.

De markt vergeeft ons onze schulden, zoals wij anderen geen schuld vergeven.

Bescheidenheid en solidariteit zijn uit en toch huilt Nietzsche. Stijlloosheid viert hoogtij.

Waren we maar ziek!, schreeuwde de Roker, ondertussen zichtbaar vermoeid.

Eva werd schuldig bevonden en dat moest ze met sterfelijkheid bekopen. Ze haalde opgelucht adem.

Ik wil niet naar het paradijs zonder smaak. Dat wilde Jezus net zo min. Daarom wilde Nietzsche dat we met onze helden wedijveren.

Hij stoot een paar keer vochtige lucht uit op de ruit en schrijft dan met zijn vingers in spiegelbeeld: 'Laat het smaken!'

De waarheid kent geen vergeving of schuld. De waarheid is net zo amoreel als de natuur en de dood, onpersoonlijk en daarom zo rustgevend.

De waarheid is het niets, de leegte, de mogelijkheid, de kanker. Wat zijn we onszelf verschuldigd? Dat wat we niet zijn? Onze angst, onze mogelijkheid te proeven van de appel?

God de barman weet het.

Alleen de wanhoop kan je redden en uiteindelijk de dood.

Zolang we leven dringt elke mogelijkheid zich aan je op, de aftakeling van je lichaam, de warme zon, je kleffe lijf, je smerige adem, de deur.

Als doorlatend lichaam kunnen we niet aan ons eigen zijn

ontsnappen.

Als De Roker Faust is, is de sigaret de duivel (Mephisto). De bittere noodzaak van de verslaving roept hem aan. De waarheid als analogie is als Mephisto zelf, hij spreekt jou aan, persoonlijk en oneindig. Gemakzucht hijgt gelukkig in mijn nek.

De duivel, die geen hoofdletter draagt, is de romantiek waar we naar verlangen. In de spiegel kijk ik hem aan en zie mezelf als vreemde vorm.

“Ik begrijp nu waarom de doctrines die mij alles verklaren, mij tegelijkertijd verzwakken. Ze bevrijden mij van het gewicht van mijn eigen leven, en het is toch wel nodig dat ik het alleen draag”⁸

Niemand kan mij vergeven, zelfs ik zelf niet.

Ook al lig ik op mijn eigen schoot te huilen, aan de mogelijkheid tot lachen kan ik gelukkig ook niet ontsnappen.

Ik kan zelf dingen maken, context scheppen, zelf selecteren en proeven, zelf niks doen, zelf weigeren, zelf verspillen en zelf ontsnappen aan de wet der efficiëntie. Als katalysator. Als initiatiefnemer. Als affectieve mogelijkheid in een wereld die blauw staat van effect.

Ik begin met een film om de mandarijnen een laatste podium te bieden. De dode criticus, moe van een dag op zijn paard, gaat even zitten. De dode kunstenaar stapt ook uit de stijgbeugels. Geruisloos zakt hij in het duin.

De criticus schiet ter ontspanning een paar mandarijnen de lucht in, met behulp van een door mij zelf gebouwde schietmachine. En dan begint het toneelstuk.

Criticus (C): Vertel eens, waarom ben je zo lui?

Dode kunstenaar (Dk): Ik ben niet lui, ik ben dood.

C: En toch spreek je..

Dk: Ik praat alleen maar (in de verdediging).

C: En je beweert dood te zijn?

Dk: Ik besta alleen door je verbeelding.

Zodra je mijn bestaan gaat betwijfelen ben ik zo goed als dood.

C: Mijn verbeelding beïnvloedt jouw verschijning, jazeker!

Een schop onder je reet kun je krijgen!

Je moet wel zo leeg zijn als ik ben...

Waarom heb je me nodig?

Dk: Ik weet het niet (de kunstenaar begint te huilen).

C: Het heeft niets met schoonheid te maken, of wel soms?

Je probeert aan begrip te ontsnappen door middel van begrippen. Niet echt een top idee, wel?

Nou, nog eens opnieuw: vertel eens...

Dk: Ik ben dood!

C: Zij denken van niet.

Dk: Wie zijn zij?

C: Jij, ik, iedereen die we kennen.

Dk: Rot op man, volgens de wetenschap ben ik dood.

C: Je kunt aannemen dat je leeft en dat weet je.

Dk: Laat me met rust man, ik ben dood.

Wie ben je eigenlijk?

Doen alsof je geïnteresseerd bent en zo..

C: Goede vraag. Ik weet het eerlijk gezegd niet. Ik zou jou kunnen zijn...

⁸ Albert Camus, De mythe van Sisyphus, Uitgeverij Ijzer (2013)

Slaven van het discours

Terug in het atelier gaat de dode kunstenaar met een wassen neus weer op een opgespannen doek liggen. Dat geeft mij de tijd om verder te lezen in *Aliens & Anorexia*.

Kraus schrijft over de kunstenaar Paul Thek en zijn werk 'The Tomb'. Ik word onrustig en besluit het werk te googelen. New York, 1967. Een prachtig werk. Ook een opgebaarde kunstenaar. Het maakt mijn werk misschien minder origineel, maar wel meer gedragen.

Zijn lijk is niet geel maar goudkleurig. En ook hij heeft een haat-liefdeverhouding met het werk van Joseph Beuys. Jaren geleden maakte ik een parodie op het werk van Beuys om zijn werk wat lucht te geven. En precies dat verwijt Thek Beuys. Een gebrek aan humor. Thek overleed aan aids in 1988.

Ik knip een stukje uit de veroordeling van Jezus door Pilates uit de film Jesus Christ Superstar⁹. Dit ga ik vertonen in een filmzaal, eens in de tien minuten zal de film starten, met als enige fragment: "*Die if you want to, you innocent puppet*"¹⁰.

De ijzige stem van Pilates, de blik van Jezus. Doordrenkt van angst en vol verlangen.

Ik denk aan de S/M sessie van Kraus. Hoe stilt een niet religieuze mens zijn religieuze verlangen naar onderwerping?

De naald van de platenspeler laat ik zakken op de elpee van Beethoven, symphonie no.5 in c mineur, op 67. Ik wil al naar

⁹ Uit de film Jesus Christ superstar (1973, Norman Jewison).

¹⁰ Als ode aan 'Craving for a narrative', van Max Grau.

mijn bureau lopen maar draai dan resoluut om en zeg hardop: 'NEE'.

Ik ruil Beethoven in voor Godspeed You! Black Emperor.
En het is goed.

Soms moet je het kort houden.

*'Dus ik zeg tegen Plato',
'Plato, zeg ik...'*

De zinnen noteer ik in een tekstballon en plak ze op de muur boven een kartonnen paard, dat wordt voortgetrokken door een mensenhand.

Kunst is zo waar als de schijn wordt.

Kraus vertelt over Thek's stap naar de performancekunst. En de mogelijkheden die zij in een toneelstuk meent waar te nemen:

*'Imagine theater as a binary set of variables compressed within a time based framework called the "play". Framed by time – that's the time that takes the play to happen....'*¹¹

Zachtjes begin je tegen me te praten. Ik versta je niet goed. 'Wat zeg je?', vraag ik, want ik zie geen reden om te fluisteren. Ik hoor niets meer. Ik zal me je stem wel verbeeld hebben.

Op jou ben ik verliefd geworden. Ik kan best hem zeggen. Op hem ben ik verliefd geworden. Maar omdat jij hem bent, heb ik

¹¹ Aliens & Anorexia, Semitext(e), 2013 USA

me over die verliefdheid heen kunnen zetten. En als je de liefde kunt laten, wie ben ik dan nog?

Zij. Zij werd verliefd op hem maar kon zich er tegen verzetten. En dan, wat drijft haar als het niet de lust is die ze op hem of de kunst projecteert? Het woord, dat in zichzelf net zo leeg is als zijzelf?

De acteur zakt onder water, de rust, het verdwijnen, de ingehouden adem. Het altijd weer boven komen. Het bad ligt nooit zo lekker als de dode voorstelling ervan. Je kan net niet diep genoeg onder gaan.

De liefde bestaat niet meer als jij hem geworden bent. Er is genegenheid, warmte, intimiteit, seks, vertrouwen, geborgenheid, rust, gedeeld belang.

Om het even hoeveel denkbare categorieën.

Verdomme Hume¹².

Ze slikt even. God fluistert weer in haar oor. Ze verstaat het weer niet en ervaart het geroezemoes als een onaangenaam gekriebel. Ze krabt achter haar oor. En is dan stil.

De klok tikt door, het bier is lauw.

Geen dode haas, geen dood konijn, maar een dode kunstenaar.

Plato hoest even.

Beuys laat een scheet.

Het publiek wacht.

Und so weiter, oder ...schluss

Eenmaal bereid om in het toneelstuk te stappen kan de werkelijkheid zomaar worden verzonnen.

Ik pak een plaat van Joanna Newsom, Divers, en laat me meevoeren.

Ik zet de muziek wat harder.

Nog harder om mijn gedachten te overstemmen.

En dan 'flipt' er iets.

¹² David Hume schrijft ontroerend in zijn Treatise of Human Nature in Of Personal Identity over het gebrek aan zijn als identiteit of zelf. Zie:

<http://web.mnstate.edu/gracyk/courses/web%20publishing/Treatisel.iv.vi.htm>

Dankwoord

Mijn grote dank gaat uit naar Huib Fens, Peter van Drunen, Jiska van Espelo, Aukje van Rooden, Liza Voetman en Kathelijn Berents voor de waardevolle feedback die zij mij hebben gegeven tijdens het schrijven van dit verhaal.